

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ AÇISINDAN YÜKSEKTE ÇALIŞMA

Yrd. Doç. Dr. Yasemin BARAN¹
Dr. Yeşim ESEN²

Konu Başlık No: 7. Çatı ve Cephe Sistemlerinin Yapım ve Onarım Süreçlerinde İş Güvenliği

ÖZET

Günümüzde yüksek yapıların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bu yapıların ihtişamı hepimizi etkilemektedir. Bu yapılarda çalışmak ise cesaret ve iş tecrübesinin beraberinde eğitim konularını gündeme getirmektedir. İşini iyi bilen bir işçi eğer iş güvenliği ile ilgili yeterli eğitimi almadan sahaya çıkarsa doğrudan tehlikelerle karşı karşıya gelmektedir. Verilen eğitimlerde bu tehlikelere karşı alınacak önlemlerin yanında risklerden ve bu riskleri en aza indirme yollarından da bahsedilmektedir. 30 Haziran 2012 tarih ve 28339 Sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununda , 29 Mart 2013 Tarih ve 28602 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin tehlike sınıfları listesi tebliğinde, 5 Ekim 2013 Tarih ve 28786 Sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan yapı işlerinde iş sağlığı ve güvenliği yönetmeliğinde konu ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir. Bu çalışmada yukarıda bahsedilen tebliğ ve kanun ile birlikte, yüksekte çalışmalarla ilgili iş sağlığı ve güvenliği açısından verilen eğitimler ve uygulamalardaki işleyiş ve eksiklikler irdelenerek, daha iyi nasıl bir çözüm uygulanması gerektiğinden bahsedilecektir.

ANAHTAR KELİMELELER

Yüksekte çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, iş kazası.

ABSTRACT

Nowadays, the quantity of high buildings which affects people solemnly is increasing day after day. Working on these buildings needs to be well educated, experienced and courages. If the employer who settle down to work without adequate education on occupational safety, encounters life threatening conditions. While training employers to prevent dangerous situation, also hazardous factors will be reduced thanks to the education. After the Occupational Safety and Health Act 6331 of Law Number published at 28339 Article Number of Official Register June 30, 2012, Notification List of Hazardous Category About Occupational Safety and Health published on 28602 Article Number of Official Register March 29, 2013 and Regulations of Occupational Safety and Health about Construction Works published on 28786 Article Number of Official Register on October 5, 2013, all subjects are featured with those regulaitons. In this study, through these Notification and Law, the trainings on occupational safety and health about working at height will be explicated, lack of application and mechanism will be examined and solutions will be submitted.

KEYWORDS

Working at height, occupational safety and health, industrial accident.

1 Yrd. Doç. Dr. Yasemin BARAN, Giresun Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Güre Yerleşkesi, Tel: (0 454) 310 1740, yasemin.baran@giresun.edu.tr

2 Dr. Yeşim ESEN, İzmir Çiğli Belediyesi, Fen İşleri Müdürlüğü, Tel: (0 232) 376 99 80, yesimtoprak@gmail.com

GİRİŞ

Türkiyede son yıllarda İşçi sağlığı ve iş güvenliği, kanun, tüzük ve yönetmelikler içerisinde kendisine önemli bir yer bulmuştur. Çalışma sahalarında iş sağlığı ve güvenliğine yönelik önlemler gelişerek artırılmaktadır. İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bir çok bilimsel çalışma yapılmaktadır. Genel anlamda yurt içi ve yurt dışında iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili pek çok kaynak ve çalışma bulunmasına rağmen araştırmacılar tarafından konunun alt dallarından biri olan yüksekte çalışma ve buna bağlı iş kazalarına pek değinilmemiştir.

Yerden yüksekte yapılan çalışmalarda alınmayan emniyet tedbirleri çok ciddi yaralanma ve ölümlü kazalara neden olmaktadır. Yüksekte çalışma yapılmadan önce Risk Analizi yapılmalı ve yapılacak çalışmalarda alınacak tedbirler planlanmalıdır.

İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ

“İş kazaları ve meslek hastalıklarının neden olduğu kayıpları en aza indirmek amacı ile bilimsel araştırmalara dayalı güvenlik önlemlerinin saptanması ve uygulanması doğrultusundaki çalışmalara iş güvenliği denir” (1).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından sağlık kavramı; “Kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal bakımdan tam iyilik halidir.” şeklinde tanımlanmaktadır. İşçi sağlığını ise; ”Bütün mesleklerde, çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal tam iyilik halinin takviyesini ve en yüksek düzeylerde sürdürülmesini iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesini, işçinin psikolojik ve fizyolojik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmesini gerektirir.” Şeklinde tanımlamıştır (2).

Türkiye’de işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması görevi, 1945 yılında kurulan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Genel Müdürlük 1983 yılında Daire Başkanlığına dönüştürülmüştür. Böylece İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, 2000 yılında İşçi Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü olarak yeniden teşkilatlandırılmıştır. 24.07.2003 tarih ve 25178 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4947 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kuruluş Kanununun 12 nci maddesi uyarınca İşçi Sağlığı Daire Başkanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü olarak yeniden yapılandırılmıştır (3).

İşçi Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğünün görevleri ise aşağıdaki gibidir (3):

- İşçi sağlığı ve güvenliği konularında, mevzuatın uygulanmasını sağlamak ve mevzuat çalışması yapmak,
- Ulusal politikaları belirlemek ve bu politikalar çerçevesinde programlar hazırlamak,
- Ulusal ve uluslar arası kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,
- Etkin denetim sağlamak amacıyla gerekli önerilerde bulunmak ve sonuçlarını izlemek,
- Standart çalışmaları yapmak, normlar hazırlamak ve geliştirmek, ölçüm değerlendirme, teknik kontrol, eğitim, danışmanlık, uzmanlık ve bunları yapan kişi ve kuruluşları inceleyerek değerlendirmek ve yetki vermek,
- Kişisel koruyucuların ve makine koruyucularının imalatını yapacak kişi ve kuruluşlara yetki vermek, ithal edilecek kişisel koruyucuların ve makine koruyucularının standartlara uygunluğunu ve bu hususlarda usul ve esasları belirlemek,
- İşçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili yayım ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri sağlamak,
- Faaliyet konuları ile ilgili yayım ve dokümantasyon çalışmaları yapmak ve istatistikleri düzenlemek,

- Mesleki eğitim görenler, rehabilite edilenler, özel risk grupları ve kamu hizmetlerinde çalışanlar da dahil olmak üzere tüm çalışanların iş kazaları ve meslek hastalıklarına karşı korunmaları amacıyla gerekli çalışmaları yaparak tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- İşçi Sağlığı ve Güvenliği Merkezi ve Bölge Laboratuvarlarının çalışmalarını düzenlemek, yönetmek ve denetlemektir.

İşçi sağlığı ve güvenliğinin genel amacı; meydana gelebilecek iş kazalarına karşı işçi ve işverenin bilinçlendirilmesi, bu durumun insan hayatına ve ülke ekonomisine verdiği zararların önlenmesidir. İş sağlığı güvenliği açısından risk içeren bir takım işler vardır. Bu işler 5 Ekim 2013 Tarih ve 28786 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği’nde aşağıdaki şekilde yer almıştır:

- 1–Özellikle, yapılan işin ve işlemlerin niteliği veya işyeri alanının çevresel özelliklerinden dolayı, çalışanların toprak altında kalma, bataklıkta batma veya yüksekte düşme gibi risklerin fazla olduğu işler.
- 2– Çalışanın işin yürütümü dolayısıyla maruz kaldığı özel tehlikelere yönelik sağlık gözetimi gerektiren veya kimyasal ve biyolojik özelliklerinden dolayı çalışanların sağlık ve güvenlikleri için risk oluşturan maddelerle yapılan işler.
- 3–24/3/2000 tarihli ve 23999 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Radyasyon Güvenliği Yönetmeliği uyarınca, denetimli ve gözetimli alanların belirlenmesini gerektiren iyonlaştırıcı radyasyonla çalışılan işler.
- 4–Yüksek gerilim hatları yakınındaki işler.
- 5–Boğulma riski bulunan işler.
- 6–Kuyu, yer altı kazıları ve tünel işleri.
- 7–Hava beslemeli sistem kullanan dalgıçların yaptığı işler.
- 8–Basınçlı hava sağlanarak keson içinde yapılan işler.
- 9–Patlayıcı madde kullanımını gerektiren işler.
- 10–Fiziksel özelliklerine bağlı olarak yüksek ses, titreşim, basınç farkı, toz oluşması gibi risklerin fazla olduğu işler.
- 11–Ağır prefabrik elemanların montaj ve söküm işleri (4).

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE MEYDANA GELEN KAZALAR ve NEDENLERİ

Türkiye’de inşaat sektöründe Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK)’na kayıtlı işçi sayısının 2014 yılı başı itibarıyla 1.875.929 kişidir. Ayrıca 186.301 işyeri sayısı bulunmaktadır.

Sözlük anlamıyla kaza; beklenilmeyen ve tahmin edilemeyen bir olaydır. Kazalar kişinin yaralanması ve/veya teçhizata veya mala zarar gelmesiyle sonuçlanır. Kaza; ihmal, tedbirsizlik, dikkatsizlik veya herhangi bir işte ehliyetsizlik sonucu, ani olarak ve istenmeden meydana gelir. Sonunda üzüntüye, maddi ve manevi bir kayba neden olur. Bunlara ek olarak bir olayın, iş kazası olarak kabul edilebilmesi için:

1. Olayın iş ile ilgili olması,
2. Olayın iş yerinde meydana gelmesi,
3. Olayın işçiyi hemen ya da sonradan bedensel veya ruhsal bir arıza ya uğratması gerekir (5).

İş kazası kavramının ülkemizdeki hukuki yapısının değerlendirilmesinde 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu esas alınmıştır. Bu yasanın 13. Maddesinde iş kazası şu şekilde tanımlanmıştır: “İş kazası, aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen arızaya uğratan olaydır.

- Sigortalının iş yerinde bulunduğu sırada,
- İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütülmekte olduğu iş nedeniyle,
- Emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,

- Sigortalının işveren tarafından görev ile bir başka yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- Emzikli kadın sigortalının, çocuğuna süt vermek için ayrıldığı zamanlarda,
- İşçinin işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere götürülüp, getirilmeleri sırasında gerçekleştirilebilir (6).

İnşaat sektörü çok geniş bir sektördür. Dağınık ve birbirinden farklı çalışma alanlarına sahiptir. Çoğunlukla açık havada çalışılması sebebiyle birçok risk taşımaktadır. Çalışma sahası genellikle dışarıdan gelebilecek her türlü etkiye ve tehlikeye açıktır. Olumsuz hava şartlarından fazlasıyla etkilenmektedir. Çalışma ortamındaki iş kazası ve meslek hastalığına yol açabilecek faktörler şu şekilde gruplandırılabilir:

1. Fiziksel faktörler: Sıcaklık, nem, rüzgar, titreşim, gürültü, ortam ışığı.
2. Kimyasal faktörler: Katı, sıvı ve gaz halinde parlayıcı, patlayıcı ve kimyasal maddeler.
3. Biyolojik faktörler: Hastalık yapan mikroplar.
4. Psikolojik faktörler: İnsan ilişkileri ve uyumsuzluklar.
5. Kişisel faktörler: Kurallara uymama, kullanılması zorunlu koruyucu malzemeleri kullanmama, iş güvenliği konusundaki bilgisizlik ve bilinçsizlik, yeteneğe uygun işi yapmama (8).

Türkiye'nin inşaat sektöründe meydana gelen kazalar açısından dünya sıralamasında üst sıralarda yer almaktadır. Bunun en büyük nedenlerinden biri eğitim düzeyinin düşüklüğüdür. Çalışanların işini iyi bildiğini düşünerek gerekli önlemleri almaması, daha önce bir iş kazası geçirmediğinin verdiği rahatlıkla hiç iş kazası geçirmeyeceğini düşünmesi ve gereğinden fazla cesaretli davranması iş güvenliği konusunda yeterince bilinçli olmadığını göstergeleridir. Ayrıca iş vereninde iş yerlerinde güvenlik önlemlerinin alınmasını maliyet olarak görmesi gibi nedenler de vardır (8).

YÜKSEKTE ÇALIŞMA

Yükseklik kavramı ilgili yönetmeliklerin her birinde farklı olarak tanımlanmakla birlikte genel olarak adım atarak çıkamayacağımız yer olarak kabul edilmektedir. Ayrıca düşüldüğünde yaralanma ihtimali olan tüm alanlar yüksek olarak nitelendirilebilir. Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde ise "seviye farkı bulunan ve düşme sonucu yaralanma ihtimalinin oluşabileceği her türlü alanda yapılan çalışma; yüksekte çalışma olarak kabul edilir". Yeraltında yapılan çalışmalar bile yüksekte çalışma olabilir. Ülkemizde iş sağlığı ve iş güvenliği tüzüğü'nün 521. Maddesine göre 4 m den yüksekte çalışanlara, Yapı İşleri İş Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nün 13. Maddesine göre 3 m den yüksekte çalışanlara emniyet kemeri verileceği belirtilmiştir. "Ülkeden ülkeye değişen yükseklik kavramı Avrupa 'da 1,8 m Amerika'da 1,2 m olarak belirlenmiştir"(9).

Türk mevzuatında ise yükseklik kavramı ile ilgili mesafe verileri; İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü'nde 4 metre üzerindeki mesafelerde gerekli güvenlik tedbirlerinin alınması (Madde 521) şeklinde yer bulmuş iken, Yapı İşlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü Madde 13'te 3 metre ve üzerindeki yüksekliklerde güvenlik kemeri kullanımı zorunlu tutulmuştur (10).

5 Ekim 2013 Tarih ve 28786 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği'nde yüksekte çalışma aşadaki şekillerde tanımlanmıştır:

1– Seviye farkı bulunan ve düşme sonucu yaralanma ihtimalinin oluşabileceği her türlü alanda yapılan çalışma; yüksekte çalışma olarak kabul edilir.

2– Yüksekte yapılan çalışmalarda aşağıdaki hususlara uyulur:

a) Yüksekte yapılması zorunlu olmayan montaj ve benzeri çalışmaların mümkün olduğunca öncelikle yerde yapılması sağlanır.

b) Yapılacak çalışmaların önceden planlanması ve organize edilmesi, bu planlama yapılırken yüksekten düşme ile ilgili hususlara acil durum planında yer verildiğinden emin olunması sağlanır.

c) Çalışanların, çalışma yerlerine güvenli bir şekilde ulaşmaları uygun araç ve ekipmanlarla sağlanır.

ç) Çalışma yerlerinde çalışanların güvenliği öncelikle, güvenli korkuluklar, düşmeyi önleyici platformlar, bariyerler, kapaklar, çalışma iskeleleri, güvenlik ağları veya hava yastıkları gibi toplu koruma tedbirleri ile sağlanır.

d) Toplu koruma tedbirlerinin düşme riskini tamamen ortadan kaldıramadığı, uygulanmasının mümkün olmadığı, daha büyük tehlike doğurabileceği, geçici olarak kaldırılmasının gerektiği hallerde, yapılan işlerin özelliğine uygun bağlantı noktaları veya yaşam hatları oluşturularak tam vücut kemer sistemleri veya benzeri güvenlik sistemlerinin kullanılması sağlanır. Çalışanlara bu sistemlerle beraber yapılan işe ve standartlara uygun bağlantı halatları, kancalar, karabinalar, makaralar, halkalar, sapanlar ve benzeri bağlantı tertibatları; gerekli hallerde iniş ve çıkış ekipmanları, enerji sönmüleyici aparatlar, yatay ve dikey yaşam hatlarına bağlantıyı sağlayan halat tutucular ve benzeri donanımlar verilerek kullanımı sağlanır.

e) Yapı işleri sırasında ve yapı işleri bitirilip yapı kullanıma geçtikten sonra yüksekte yapılacak çalışmalarda kullanılmak üzere oluşturulacak yatay ve dikey yaşam hatları için gerekli olan bağlantı noktaları ve yapısal düzenlemeler, projenin hazırlık aşamasında belirlenerek sağlık ve güvenlik planı ve sağlık ve güvenlik dosyasında yer alır.

f) Yüksekte güvenli çalışma donanımlarının, düzenli olarak kontrol ve bakımlarının yapılması sağlanır. Uygun olmayan donanımların kullanılması engellenir.

g) Bu alanlarda çalışanlara yüksekte çalışmayla ilgili tehlike ve riskler konusunda bilgilendirme yapılarak gerekli eğitim verilir.

ğ) Yüksekte yapılan çalışmalar işveren tarafından görevlendirilen ehil bir kişinin gözetim ve kontrolü altında gerçekleştirilir (4).

İNŞAAT SEKTÖRÜNDE YÜKSEKTE ÇALIŞMA

İnşaat sektörü çoğunlukla insan gücünün kullanıldığı, geniş iş imkanlarının sağlandığı ayrıca ülkemiz ekonomisinin lokomotif sektörlerinden biridir. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiyede de meydana gelen iş kazaları ve iş kazalarına bağlı yaralanma, sakat kalma ve ölüm oranlarının en yüksek olduğu sektörlerden birisi inşaat sektörüdür. Şantiye ortamları iş kazaların meydana gelmesi için uygun ortamlardır.

İnşaat sektöründe her projenin birbirinden farklı olması çalışma alanlarında çeşitlilik göstermesi ve geniş çalışma alanına sahip olması iş kazalarının çok olmasının en önemli sebeplerindendir. İnşaat alanı tehlikeli bir ortamdır, bu ortamda çalışabilmek için tecrübeli ve fiziksel zorluklara dayanıklı olmak gerekmektedir. Bunların yanı sıra bir inşaat projesinde çok sayıda işçi çalışmaktadır ve birçoğu geçici işçidir. İnşaat alanında çalışanlar sık değişmektedir, bu yüzden işçi sirkülasyonu fazladır bu da işçi eğitimini güçlendirmektedir, sürekli eğitimi önlemektedir. Çoğunlukla işçilerin günlük çalışma süreleri uzun ya da çalışma saatleri düzensizdir (11).

İnşaat sektöründe yaşanan kazalarının büyük bölümü ise yüksekten düşme sonucu meydana gelmektedir. Yüksekten düşme iş kazaları çok sayıda çalışanın ölümüne veya yaralanmasına yol açmaktadır. Yüksekte çalışma güvenliğini etkili şekilde yürütmek için öncelikle işin mutlaka yüksekte çalışarak mı yapılıp yapılmayacağı sorgulanmalıdır. Güvenli bir çalışma planı yapıp, çalışma metodları ve önlemleri belirlenmelidir. İş yüksekte çalışarak yapılması gerekiyorsa işi yapacak olan çalışanlara iş güvenliği ve yüksekte çalışma ile ilgili talimatlar ve güvenlik önlemleri eğitimi verilmelidir. Yüksekte çalışmalarda merdiven ve çalışma platformlarından düşmeler, çatılardan düşmeler, iskeleden düşmeler, asansör boşluğu ya da döşeme üzerindeki muhtelif şaftlardan düşmeler, döşeme açıklıklarından düşmeler, vinçlerden düşmeler, malzeme düşmeleri en sık yaşanan kaza tipleridir.

30 Haziran 2012 tarih ve 28339 Sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanununun 17. Maddesine göre:

- (1) İşveren, çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini almasını sağlar. Bu eğitim özellikle; işe başlamadan önce, çalışma yeri veya iş değişikliğinde, iş ekipmanının değişmesi hâlinde veya yeni teknoloji uygulanması hâlinde verilir. Eğitimler, değişen ve ortaya çıkan yeni risklere uygun olarak yenilenir, gerektiğinde ve düzenli aralıklarla tekrarlanır.
- (2) Çalışan temsilcileri özel olarak eğitilir.
- (3) Mesleki eğitim alma zorunluluğu bulunan tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işlerde, yapacağı işle ilgili mesleki eğitim aldığı belgeleyemeyenler çalıştırılmaz.
- (4) İş kazası geçiren veya meslek hastalığına yakalanan çalışana işe başlamadan önce, söz konusu kazanın veya meslek hastalığının sebepleri, korunma yolları ve güvenli çalışma yöntemleri ile ilgili ilave eğitim verilir. Ayrıca, herhangi bir sebeple altı aydan fazla süreyle işten uzak kalanlara, tekrar işe başlatılmadan önce bilgi yenileme eğitimi verilir.
- (5) Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde; yapılacak işlerde karşılaşılabilecek sağlık ve güvenlik riskleri ile ilgili yeterli bilgi ve talimatları içeren eğitimin alındığına dair belge olmaksızın, başka işyerlerinden çalışmak üzere gelen çalışanlar işe başlatılamaz.
- (6) Geçici iş ilişkisi kurulan işveren, iş sağlığı ve güvenliği risklerine karşı çalışana gerekli eğitimin verilmesini sağlar.
- (7) Bu madde kapsamında verilecek eğitimin maliyeti çalışanlara yansıtılamaz. Eğitimlerde geçen süre çalışma süresinden sayılır. Eğitim sürelerinin haftalık çalışma süresinin üzerinde olması hâlinde, bu süreler fazla sürelerle çalışma veya fazla çalışma olarak değerlendirilir (7).

Yüksekte çalışılacak sahalarda belirlenmelidir. Yüksekte çalışmak için uygun platformlar hazırlanmalı ve yüksekte düşmenin yaşanmaması için gerekli güvenlik önlemleri alınmalıdır. Çalışılacak alan çevrilmeli ve yeterli uyarı levhaları konulmalı, işaret ve işaretçilere uyulmalıdır.

Yüksekte çalışmalarda meydana gelen kazaları azaltabilme yönünde yapılan çalışmalarda elde edilen bulgular şu şekildedir (12)

Güvenli bir çalışma ortamı oluşturulması için, henüz tasarım sürecinde, özellikle çatı ve cephe kaplamaları faaliyetleri için dış ve iç çevre koşulları dikkate alınarak, risk değerlendirmeleri yapılmalı, alınması gereken toplu ve kişisel korunma önlemleri belirlenmelidir.

Bu faaliyetlerde çalışacak kişilerin donanımlı-sertifika sahibi, yeterli bilgi deneyim ve yeteneğe sahip olması gerekir. Ayrıca bu kişilere, çalıştıkları kurumda gerek teknik açıdan, gerekse iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili olarak yeterli eğitim ve talimatlar verilmiş olmalıdır.

Ayrıca teknik açıdan da iş sağlığı ve güvenliği kapsamında yüksekte çalışırken meydana gelen kazaların önlenmesi için toplu ve kişisel koruyucu önlemlere yer verilmeli, bu önlemler sürekli geliştirilmeli ve güncellenmelidir. Bahsedilen önlemleri şu şekilde sıralamak mümkündür (12):

Toplu koruyucu önlemler olarak; ilk aşamada işçiler bu yerlerde yalnız başlarına çalıştırılmamalı, iş yerinde iş güvenliği uzmanları ve iş yeri hekimleri bulunmalı, yüksekte düşmeyi önleyecek güvenlik ağıları kullanılmalı, güvenlik izleme sistemleri kullanılmalı, iskeleler aranan özelliklere uygun ve sağlam olmalı, özellikle çalışma platformları ve geçitler çalışanları düşmeden ve cisimlerden koruyacak şekilde tasarlanmalı, korkuluklar; tarbazan, ara korkuluk ve eteklik ile takviye edilmeli, yeteri kadar çaprazlar konulmalı ve iskele binadan ayrılmayacak şekilde tespit olunmalı, boru ve madeni iskele kullanılacaksa statik elektriğe karşı uygun şekilde topraklanmalı, döşeme kenarları ve benzeri platformlar uyarıcı nitelikte kırmızı-beyaz renkli şerit bant ile sarılmalı, amaca uygun ve

sağlam, sürekli bakımı yapılan merdivenler kullanılmalı, üzerinde akım taşıyan elektrik kabloları yalıtılmalı veya çalışanları uyarıcı önlemler alınmalıdır. Yine mümkünse yüksekte çalışma süresi kısaltılmalıdır.

Kişisel koruyucu önlemler olarak ise; çalışanlara vücut koruma ekipmanları verilmeli, bu kapsamda yatay ve dikey yaşam hatları, koruyucu baretler ile paraşüt tipi ve benzeri emniyet kemerleri ile kaymayı önleyici ve delinmeye dayanıklı ayakkabılar kullanılmalıdır.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Yüksekte yapılan çalışmalar sonucunda oluşan kazaların sebep-sonuç ilişkileri analiz edildiğinde çalışanların kendisinden veya işverenden kaynaklı çeşitli sebepler olduğu görülmüştür. Güvenli iş yapma kültürünün benimsenmediği, denetimlerin ve eğitimlerin yetersizliği ve mevzuata uymama gibi sebeplerde sıralanabilir.

İş kazalarının önlenmesinin temel şartı, iş kazalarının oluşum nedenlerini anlamaktır. Bu bağlamda, çalışanları ve ailelerini korumak için, gerekli planlamanın yapılması, doğru koruma yöntemlerinin uygulanması, çalışanlara iş ekipmanlarının verilmesi, sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınması işin gereği olarak algılanmalıdır.

Yüksekte çalışma güvenliğini etkili şekilde yürütebilmek için öncelikle; yüksekte çalışılacak sahalar belirlenmeli, işe başlamadan önce risk analizi yapılmalı, güvenli bir çalışma planı yapıp, çalışma metodları ve önlemleri belirlenmeli, mümkünse yüksekte çalışmaktan kaçınılmalı, eğer bu mümkün değilse, korkuluklar, iskeleler, işe uygun platformlar veya mobil araçlarla çalışılmalı, çalışanlar eğitilmeli, çalışılacak alan çevrilmeli ve yeterli uyarı levhaları konulmalı, işaret ve işaretçilere uyulmalıdır.

Tüm bu önlemlerin yanı sıra, inşaat işçileri de, hem kendi güvenlikleri hem de diğer işçilerin güvenliğini korumak açısından aşırı derecede dikkatli olmak, işverenin talimatlarına uymak, tehlikeli durumları yetkililere bildirmek zorundadırlar. Ancak bunların sağlanabilmesi için, işe alınacak işçilerin hem fiziksel hem de zihinsel açıdan işe uygun seviyede olmalarına dikkat edilmelidir. Ayrıca işin faaliyet süresince çalışanlar sürekli olarak denetim altında tutulmalıdır ve güvenlik bilinci oluşturulmalıdır.

Yukarıda bahsedilenlerin genel anlamda analizini yapacak olursak, bakmak yerine görmek görebilmek becerisi ile sitemin gözden geçirilerek hatalarımızdan ders almak yerine teknoloji den getirdiği değişime ayak uydurmalı, mevzuatlara uygun hareket etmeli ve çalışanı önemseyek işimizi sağlıklı olarak yürütmeli aynı zamanda da güvenli ortamlarda çalışmalı-çalıştırmalıyız.

KAYNAKLAR

1. Kozak, T., 2007, “TS18001 (OHSAS 18001) İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetim Sistemi: İnşaat Sektöründe Bir İşletmede Uygulama Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İnşaat Mühendisliği Ana Bilim Dalı, Hatay.
2. WHO, 1994. Global Strategy on Occupational Health for All, Bildiri.
3. <http://www3.csgb.gov.tr/csgbPortal/isggm.portal>
4. 5 Ekim 2013 Tarih ve 28786 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Yönetmeliği.
5. Arık B ve Akçın N.A., 2002 İş Kazalarının Önlenmesi ve İş Güvenliği Analiz Tekniğinin Uygulanması, Türkiye 13 Komur Kongresi Bildiriler Kitabı.
6. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.
7. 30 Haziran 2012 tarih ve 28339 Sayılı Resmi Gazete’ de yayınlanan 6331 Sayılı iş sağlığı ve güvenliği kanunu.

8. ERCAN, A. (2010). Türkiye’de Yapı Sektöründe İşçi Sağlığı ve Güvenliğinin Değerlendirilmesi. Politeknik Dergisi, 13(1).
9. TAŞDÖKEN, Ü., Eylül 2015, İnşaat Sektöründe Yüksekte Çalışmalarda İş Sağlığı ve Güvenliği ve Yüksekten Düşme İş Kazalarının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Gediz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Endüstri Mühendisliği Anabilim Dalı İş Güvenliği ve Sağlığı Tezli Yüksek Lisans Programı.
10. ARDIÇ, B., 2011. İnşaat Sektöründe Yüksekte Çalışma, 3. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu.
11. Baradan, S., 2006, “Türkiye’de İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması”, DEÜ Mühendislik Fakültesi, Fen ve Mühendislik Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, s. 87-100, İzmir.
12. Mıstıkoğlu, G., Erdiş, E., Genç, O. ve Yıldız, O., 2015, “Çatı ve Cephe Kaplamalarında Yüksekten Düşmeyi Etkileyen Faktörlerin Analizi”, 5. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İzmir.